

Samfundet Omkring Os - 6.udg.

BALANCE

Kim Ursin

Samfundet Omkring Os er udgivet af
DaMat v/ Kim Ursin
Bonderup Østergade 15, Bonderup
9690 Fjerritslev.
E-mail: kim@damat.dk.
Hjemmeside: www.damat.dk

Fotos er uden copyright tilknyttet medmindre andet er skrevet.

Ansvarshavende redaktør: Kim Ursin

Samfundet Omkring Os er sat med Calibri

Bogen er udgivet "as is", dvs. at der nok vil være stave- og slåfejl.

© DaMat 1998-2015

© Kim Ursin 1998-2015

6. udgave

Bogens indhold er underlagt dansk lov om ophavsret. Du må linke til bogen på din egen side, du må udskrive den til eget brug, du må ikke udskrive eller trykke den til andre, hverken gratis eller mod betaling.

Kim Ursin

Samfundet Omkring Os

BALANCE

Kapitel 1

EU og erhvervslivet

EU medlemskabet

Danmark tilsluttede sig 1/1-1973 EF (det Europæiske Fællesmarked).

I 1972 stemte 66% for medlemskabet, dette tal er siden faldet ganske betydeligt, og i dag findes der ikke mange glødende tilhængere af EU. I de senere år har Dansk Folkeparti luftet tanken om at forlade EU, men der er klart flertal i Folketinget for fortsat medlemskab.

I 1992 stemte 51% imod den Europæiske Union, hvilket gav chokbølger i Europa. Afstemningen afslørede, at der i næsten alle lande er ganske betydelig modstand mod EU, i de få lande, der afholdte folkeafstemning om emnet, var modstanden over 40%, næsten 47% af den franske befolkning stemte nej. EU's største problem er, at det ikke har synderlig folkelig opbakning. I næste alle lande er over 30% imod EU i sin nuværende form.

Den 18. Maj 1993 stemte Danmark igen om traktaten, denne gang med fire undtagelser. Den afstemning gav 57% for, men dog også at hele 43% var imod. De fire undtagelser er det militære samarbejde, det retslige samarbejde, den økonomiske union og eu borgerskab.

Modstanden mod EU går ikke på, hvorvidt vi skal have et samarbejde, men mere hvor tæt samarbejde vi skal have.

EU kaldes for bureaukratisk og udemokratisk. EU blander sig i for meget, siger kritikerne. Groteske eksempler har været vinkler på agurker, og kvoteordninger. Det har betydet at danske vinavlere f.eks. ikke må dyrke vin, fordi Danmark ifølge EU ikke kan dyrke vin.

Gennem mere end fire årtier har landene heller ikke kunne blive enige om, hvorvidt hovedensædet skal være i Strassburg eller Bruxelles. Derfor flytter man i bogstaveligste forstand mellem de to byer, dette rejsecirkus koster europæiske skatteborgere mindst 2 milliarder hvert år. Heller ikke et fælles andetsprog har man kunne blive enige om og det gør at alt skal oversættes til hver sit nationale sprog.

Men der er også store fordele ved EU, fx indenfor miljøområdet. Det giver ikke meget mening at Danmark stopper forureningen af Østersøen, hvis de resterende lande ikke gør det samme. Dog har mange lande et andet, og mere, afslappet forhold til miljø end Norden. Og EU betyder at de giftstoffer vi ikke ønsker alligevel skal være tilladt i Danmark.

De åbne grænser betyder, at du ligeså vel kan handle i Belgien som på Sjælland. Men de åbne grænser betyder også at kriminelle kan gemme sig overalt i EU, hvilket var mere besværligt tidligere.

Men for langt de fleste almindelige borgere er det svært at se den umiddelbare fordel af EU. EU er da også flere gange lanceret som garanti for sikkerhed og fred i Europa, og det vil da også virke utænkeligt at to EU lande skulle gå i krig mod hinanden. Dog har EU ingen fælles hær, så det kan ske.

Det vil ikke være forkert at påstå, at Danmark stort set kun er med på grund af de økonomiske fordele, og i forventning om at Europas Forenede Starter alligevel aldrig bliver til andet end snak.

I EU har man en fælles møntfod, der kaldes eu-

ro. I Danmark har vi fortsat vores egen krone og dette bliver næppe ændret lige med det samme. Der har været holdt afstemning om at indføre euro, men dette førte til ydmygende nederlag for den daværende Nyrup regering. Siden har det været debatteret om, der skal komme en ny afstemning, men euroen har været under pres det seneste år, da flere lande ikke har overholdt de økonomiske spilleregler og er på ragen af fallit.

Danmark sørger dog for at overholde alle regler for euroen, man siger at kronen er bundet til euroen. Eurolande skal have en gæld, der er under 60% af BNP og underskuddet på landets statsbudget må ikke være mere end max 3% af BNP. Som det ses på grafikken herunder, så har EU som samlet overtrådt disse vækst og stabilitetskrav under et, mens Danmark ikke har gjort

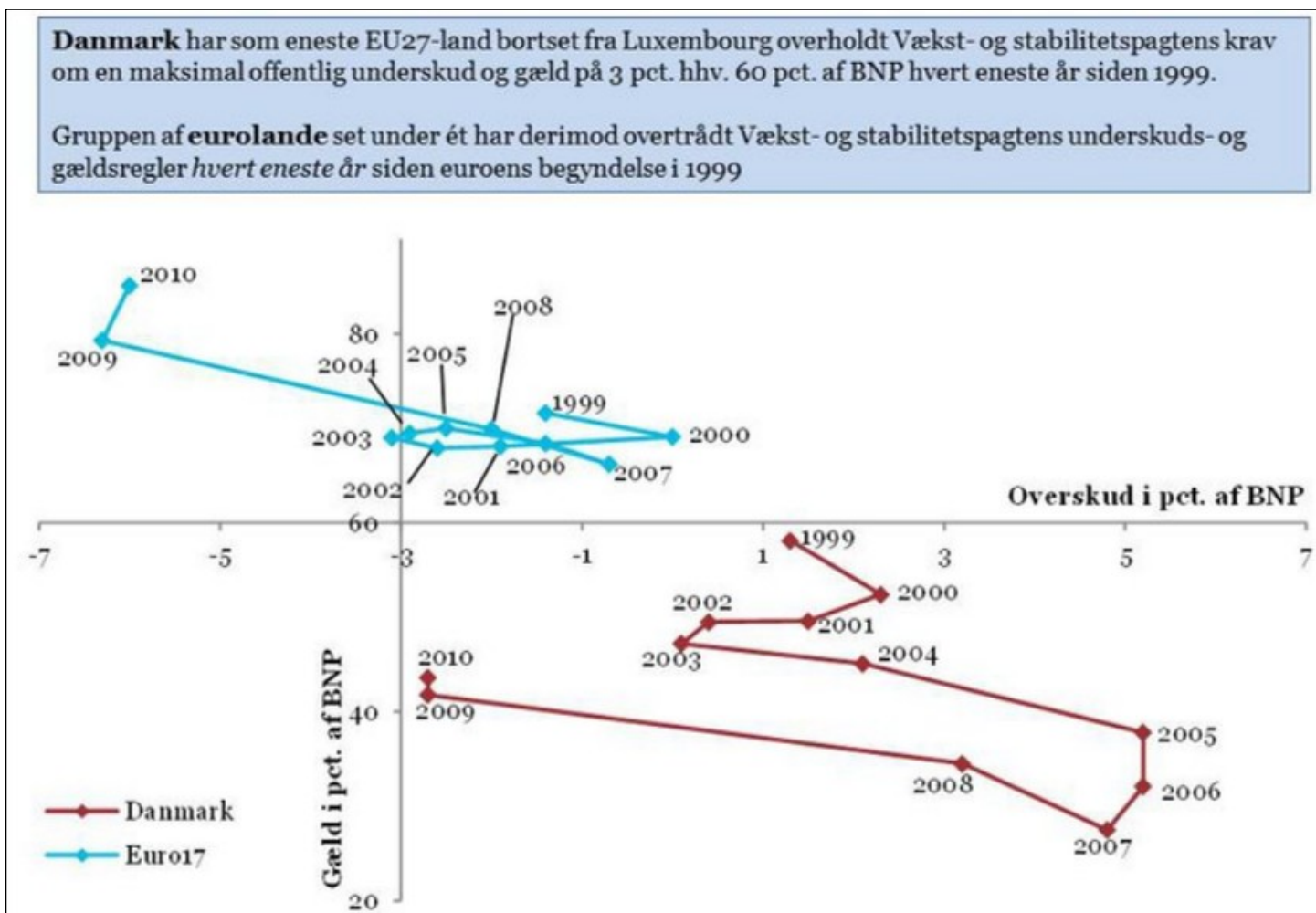
det, men dog formentlig gør det i 2015. Derfor er store dele af EU da også kommet i økonomiske problemer og det synes utænkeligt at Danmark vil tilslutte sig fælles mønt på nuværende tidspunkt.

En EU traktat, der afgiver suverænitet fra Danmark til EU, hvilket det at skifte møntfod er, skal gennem en folkeafstemning, det pålægger grundloven folketetinget.

Kritikere hævder dog at dette flere gange er sket ved at man kalder det noget andet end suverænitetsafgivelse.

Udvikling i erhvervslivet

For erhvervslivet er EU en klar fordel, da danske virksomheder både importere og eksportere meget, så har det haft en stor betydning, at der

Grafik: Torben Mark Pedersen

ikke længere er toldmure indenfor EU, og det er i dag ikke mere kompliceret at sælge til kunder i Athen end i Albertslund. Omvendt kan det være sværere at sælge til USA, Rusland og andre lande udenfor EU, da EU har massive toldmure omkring sig og lande udenfor EU tilsvarende - formentlig som svar på EU's toldmure - har toldmure mod EU. En toldmur betyder at der pålægges afgifter, når der købes udenfor EU. Således koster et amerikansk magasin produceret udenfor EU op til 85 kroner i told.

Erfaringer gennem de senere år har også fremvist at det er ligeså nemt og godt at have sin virksomhed i et andet EU land, som det er at have den i Danmark.

I de sidste år har mere end 250.000 arbejdspladser flyttet på den anden side af grænsen, fordi skatterne – og dermed er timelønnen, er lavere, hvilket giver firmaerne større profit.

Man siger, at den danske **konkurrenceevne** er under pres, og det er noget som politikerne må finde en løsning på. Det kan fx være at sænke skatterne eller på anden måde, gøre det mere attraktivt at have sin virksomhed her i landet. fremfor i fx Tyskland. Man taler om at Danmark må forbedre sin konkurrenceevne.

Fra landbrug til service

Vi taler om at Danmark har udviklet sig fra et landbrugssamfund til industrisamfund og nu til servicesamfund.

Primær sektor :

landbrug, fiskeri, minedrift.

Udvinning af stoffer fra naturen

Sekundære sektor :

Industri og håndværk.

Viderebearbejdning af råstoffer

Tertiære sektor :

Handel, service og administration.

Op mod 70-80% af arbejdsstyrken befinder sig nu i den tertiære sektor.

I 1800 tallet var 60% beskæftiget i den primære sektor, denne andel er nu under 6%.

I dag afhænger en virksomheds størrelse ikke af dens antal af medarbejdere. I dag er det produktiviteten og viden som er afgørende. Men også her er Danmark presset og man ser også en tendens til at så snart en virksomhed bliver stor eller mellemstor, så flytter den til udlandet, hvor det er mere profitabelt at bringe virksomhed.

Frihandel

Selvom det meste af EU's primære sektor er under 10%, så bruger EU over halvdelen af sin økonomi på forskellige landbrugsstøtte ordninger. Hvilket har medført hård kritik af EU's støtteordning. Grunden til den store kritik bunder ud i et paradoks.

EU's landmænd producerer med tilskud.

Fx betaler EU op til 2 kroner for hver tomat, der står i køledisken, men langt fra alt kan sælges i EU, derfor eksporterer man det til bl.a. Afrika.

Dette er jo umiddelbart godt, da Afrika jo mangler mad, det kan vi se i fjernsynet. Men, her går det galt.

EU sælger tomater til Senegal. Da EU giver tilskud til den europæiske bonde, betyder det at tomaterne kan sælges billigt til Senegal. Det er godt for EU's økonomi, ud fra import-eksport scenariet, som vil blive gennemgået senere i bogen. Det er dog ikke godt for Senegals økonomi at skulle importere.

EU's landbrug gør det dermed meget svært for afrikanske bønder at sælge deres egne tomater, da de ikke får tilskud.

Man taler om at EU **dumper priserne.**

Mange afrikanske landbrug må derfor opgive at producere, hvorved der skabes arbejdsløshed. Dermed bliver Senegals økonomi dårligere, og landet kan måske ikke betale for fødevarer og landet må nu låne penge af EU for at købe varerne eller landet får fødevarerne som nødhjælp.

På den måde er EU's landbrugsordning, forhåbentlig utilsigtet, med til at fastholde afrikanske borgere i arbejdsløshed og dermed håbløshed.

Flere partier, bl.a. Enhedslisten, har derfor peget på landsbrugsordningen som et problem og at frihandel formentlig vil hæve afrikansk levestandard og dermed på længere sigt fjerne hungersnød og flygtningestrømme til EU.

I 2008 begyndte EU at lave en liberalisering af landbruget, men en almindelig landmand får fortsat næsten 300.000 kroner for hver 100 hektar der dyrkes.

Til sammenligning får en afrikansk bonde omkring 150 kroner, i øvrigt betalt af EU's landbrugsstøtte ordning. EU vil sætte dette beløb, og selvom det umiddelbart kan virke fornuftigt, kan man jo spørge om man ikke bare kunne fjer-

ne støtteordningen i EU?

De Sydamerikanske lande presser også på for at fjernet støtten, da de kun i begrænset omfang kan komme ind på markedet, hvor EU holder priserne kunstigt lave, men politikerne er naturligt nok bange for at det vil udkonkurrere landbruget i Europa, for så kommer vi måske til at stå i den situation som de fleste afrikanske lande står i.

Dette kan man naturligvis debattere, tilhængere af landbrugsordningen spørger bl.a. om EU's borgere vil acceptere lavere levestandard for at udlandets levestandard kan gå op. Modstanderne vil mene, at EU's landbrug er brudt sammen økonomisk, og at landbruget må lære at stå på egne ben inden det ødelægger Europas økonomi.

Kapitel 2

Økonomi

Økonomisk teori

En økonomisk teori prøver at forstå økonomien og dermed forudsige, hvad der vil ske under bestemte økonomiske forhold. Her er de to mest kendte og anerkendte.

Keynes (1883-1946)

John Maynard Keynes (5. juni 1883 - 21. april 1946) var en engelsk økonom. Han regnes normalt som grundlæggeren af makroøkonomien med sit berømte værk *The General Theory of Employment, Interest, and Money* fra 1936.

Nøgleordene i Keynes økonomiske teori er at udbud og efterspørgsel følges ad.

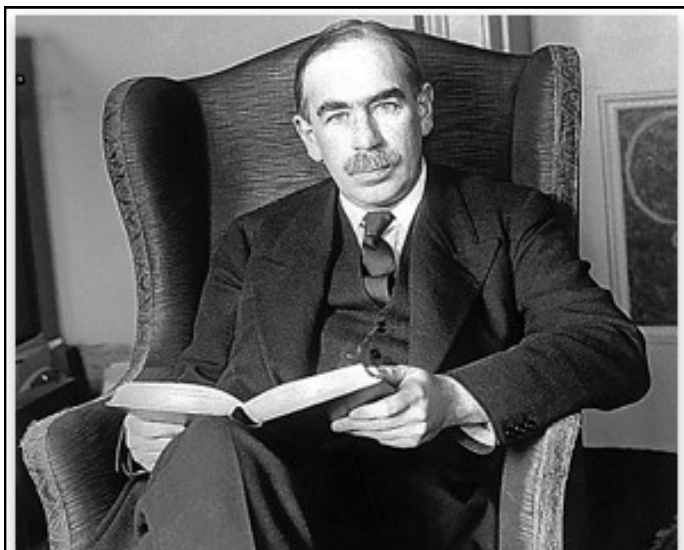
Produktionens omfang og beskæftigelse vil afhænge af efterspørgselen, en anden afgørende faktor er muligheden for at afsætte sin produktion.

Forbrugskvot og opsparingskvot

Husholdningernes indkomst bestemmer, hvor stor del der bruges og hvor stor del, der spares op. Dermed udleder han, at jo mindre indkomsten er, jo mere vil blive brugt i procent til forbrug. Den fattiges forbrugskvot vil derfor i procent være højere end den riges. Den riges husholdning vil spare mere op end den fattige, dermed vil den riges opsparingskvot altså være højere end den fattiges.

Keynes mener ikke markedet overladt til sig selv kan opsluge arbejdsløshed og dermed af sig selv afskaffe kriser. Først og fremmest fordi lønningerne næppe vil falde, uanset hvor meget arbejdsløshed der kommer. Fagforeningerne vil holde lønnen oppe.

Han foreslog at staten kunne stimulere landets

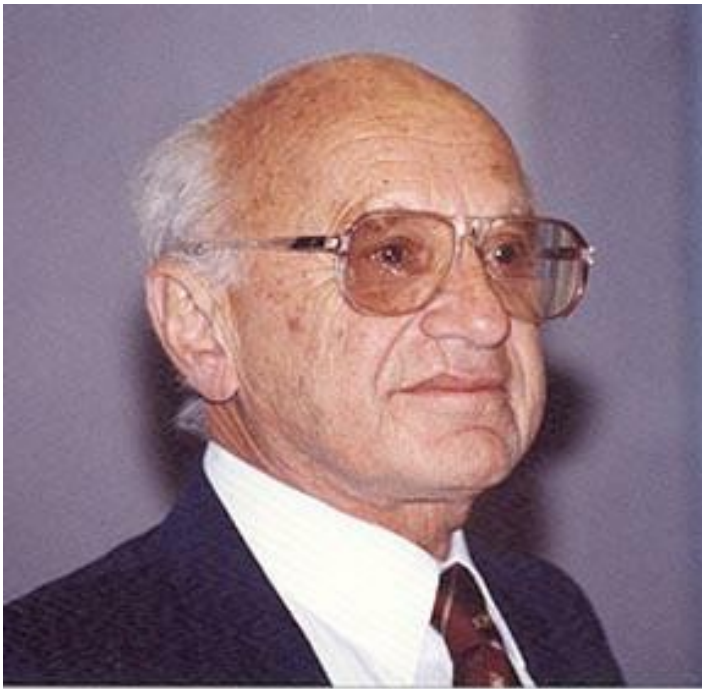
John Maynard Keynes regnes som faderen til moderne makroøkonomi.

Foto: <http://mises.org/daily/3845> bragt med tilladelse

økonomi. Dermed øges landets forbrugskvot ved fx at give bistandshjælp. Hvis den arbejdsløse ikke modtog nogen penge, kunne denne heller ikke bruge nogen penge, hvorved muligheden for afsættelse af virksomhedernes produkter ville blive forringet.

Kritikken af Keynes er dog at det ødelægger den naturlige balance mellem udbud og efterspørgsel, samt at hvis regeringer stimulere økonomien på det forkert tidspunkt kan det føre til overopledning af landets økonomi, dvs. at virksomhederne ikke kan følge med i efterspørgslen af varer og må enten afvise ordre eller importere (kvalificeret) arbejdskraft udefra, hvilket jo ikke afskaffer arbejdsløsheden.

En anden grund til arbejdsløshed kunne være mismatch, dvs. ufuldkommenheder på arbejdsmarkedet, udbud og efterspørgsel passede ikke sammen.

Milton Friedman (1912 - 2006)

Milton Friedmans økonomiske teori

Milton Friedman (1912 - 2006) var en amerikansk økonom, mest kendt for sit arbejde inden for makroøkonomien og for sin støtte til laissez faire-kapitalisme. Grundlæggende skulle økonomien altså passe sig selv.

I 1976 fik han tildelt Nobelprisen i økonomi for sine arbejder inden for forbrugsanalyse, monetær historie og teori samt stabiliseringspolitik.

Milton Friedman er ligeledes kendt for sine ideer om naturlig arbejdsløshed, monetarismen.

Denne grænse, som ikke er fastlagt, men varierer alt efter hvilke forhold der er til stede i landet, vil yderligere økonomisk-politiske tiltag for at nedsætte ledigheden kun føre til overophedning og øget inflation, idet kravene om kvalificeret arbejdskraft fra erhvervslivet ikke vil kunne imødekommes af de ledige. Der skabes såkaldte flaskehalse.

I 70'erne var monetarismen et brud med Keynesianismen, da der nu skulle accepteres en naturlig arbejdsløshed, som man kun kunne ændre på gennem langsigtet strukturpolitik.

Hvis man kunstigt forsøger at sænke renten ved at åbne mulighed for en større efterspørgsel af varer, vil det blot resultere i en forventning om inflation, hvilket dernæst vil igangsætte en ukontrollerbar løninflation, som i den sidste ende vil føre til øget arbejdsløshed pga. dårlig konkurrenceevne.

For at kontrollere økonomien ville det bedste altså være at kontrollere pengemængden og altså dybest set undlade at gøre alt for meget i både op og nedgangstider, men derimod accepterer at økonomien nogle gange går op og andre gange går ned.

Det økonomiske kredsløb

Danmark består af en stor privat sektor og en stor offentlig sektor, man kalder sådan en økonomi for en blandingsøkonomi. Det har gennem de senere år været hensigten at mindske den offentlige sektor, mens den private sektor skulle vokse.

Denne plan er imidlertid ikke lykket, og i dag er 51% forsørget af staten enten gennem passiv forsørgelse som fx bistandshjælp, pension eller lign. eller ved at arbejde i det offentlige.

Man kan tale om offentligt forbrug og privat forbrug. Staten kan direkte styre det offentlige forbrug, mens det kun indirekte kan styre det private forbrug ved hjælp af skatter og afgifter.

Når skiftende regeringer alligevel ikke har beskåret den offentlige økonomi, som man jo "bare kan gøre", så handler det om at regeringer ønsker at blive genvalgt og offentlige besparelser eller forringelser af service om man vil er et meget upopulært emne (se bog 1).

BNP som rigdomsmål

Bruttonationalproduktet (BNP) ses som måler for et lands rigdom og velstand. Det er et forsøg på at opgøre samtlige erhvervsproduktion, altså både privat og offentlig produktion. Regnestykket ser således ud:

Offentlige udgifter for de ydelser der stilles til rådighed, minus overførselsindkomster
+
privat sektors produktion
-
Råstoffer, halvfabrikater og tjenesteydelser som leveres til hinanden
=
BNP

Hvis man ser på BNP per indbygger, kan man sammenligne landenes velstand.

Anvendelighed af BNP

Det er svært at vurdere, hvorvidt BNP egentlig er et brugbart redskab. BNP tager udelukkende hensyn til produktionen, ikke til hverken levestandard eller befolkningens købekraft eller vares kvaliteten.

Et andet problem med BNP er at den kun bruger registrerede produktion.

I Danmark passes langt de fleste børn udenfor hjemmet, mens dette ikke er tilfældet i de fleste afrikanske lande, men børnene bliver jo alligevel passet. Da BNP heller ikke måler produktionen i hjemmet, vil et land som Danmark, der ikke har mange hjemmegående forældre, få mere i BNP end et land, hvor der er mange hjemmegående forældre. Den sorte økonomi er ligeledes et problem. Her tales der om den ulovlige produktion, fx narkohandel, svindel og sort arbejde, det må af naturlige grunde baseres på et skøn.

BNP bør derfor ikke stå alene.

Big Mac indeks

En populær og sjov måde at opgøre landenes købekraft på, er det uofficielle Big Mac indeks.

McDonalds har forretninger i de fleste af verdens lande og menuen er identisk og burde koste det samme.

Ved at se på prisen kan man derved se landenes økonomiske styrke. Danmark har længe ligget i toppen af dette indeks. I 2007 skulle man betale 5,08 dollars, mens man i Kina kan slippe med 1,48 dollars.

Selvom indekset er lidt for sjov, så giver det alligevel en god indikation af lønforhold og købekraft rundt om i verden.

Finanspolitik

Finanspolitik er bestræbelsen på at udforme statens skatteopkrævning og udgiftsafhaldelse på en sådan måde, at den har bestemte virkninger på samfundsøkonomien.

Ved højkonjunktur føres **kontraktiv finanspolitik**, dvs. at staten skrumper ind.

Ved lavkonjunktur føres **ekspansiv finanspolitik**, dvs. at staten vokser.

Ifølge Keynes vil udbud og efterspørgsel altid gå i sinuskurver. Når der er højkonjunktur vil opsparringen øges blandt de rigeste, der simpelthen ikke har noget sted at placere deres profit.

På et tidspunkt vil det påvirke samfundsøkonomien negativt, der er for mange penge, der er inaktive. Dermed vil forbrugskvoten falde, hvilket vil føre til lavkonjunktur.

Forudsætningen for Keynes teori er altså at staten bliver mindre ved højkonjunktur, men dette er ikke sket i Danmark (eller nogle andre europæiske lande), hverken under Nyrup-, Fogh-, Løkke eller Thorning- regeringen er staten

skrumpet, tværtimod.

Det gør, at vi her i 2015 med lavkonjunktur ikke kan pumpe penge ud i samfundet, men tværtimod må lave spareplaner for at komme igennem krisen. Dermed bliver krisen formentlig hårdere end den behøvede være.

Man har tværtimod ladet renten falde voldsomt for at holde gang i hjulene, hvilket Friendmann advarede imod, ligesom man lod rentefrie lån på huse blive indført stik imod økonomernes anbefalinger.

Begrundelsen til at man ikke trak økonomien sammen skal formentlig ses i lyset af at regeringen har været angst for vælgernes reaktion på dette.

Dermed kan man spørge om vælgerne i kraft af deres reaktionsmønstre ikke er medskyldige i dette svigt? Man kan også vende den om og spørge om det ikke er enhver politikers ansvar tage upopulære beslutninger, som man ikke kan forvente den almindelige borger kan sætte sig ind i de fulde konsekvenser af?

Kapitel 3

De økonomiske balanceproblemer

En forudsætning for at følge med i den politiske debat er at man har styr på den økonomiske side af politik, hvilket også involvere arbejdsløshed, da arbejdsløshed (eller mangel på arbejdsløshed), betyder meget for statens budget.

Tre store balanceproblemer:

Arbejdsløshed

Betalingsbalance

Statens budget

Arbejdsløshed

Arbejdsløshed betyder, at man ufrivilligt ikke har et arbejde og skal forsørges af andre.

Inddeling af arbejdsløshed

Sæsonkorrigerede arbejdsløshed

Arbejdsløsheden er større eller mindre alt efter sæsonen. Mange sodavandsbryggerier har fx flere ansat om sommeren end om vinteren.

Hjemsendelsesledighed

Når arbejderen sendes hjem pga. dårligt vejr, mangel på produktionsmidler eller ved nedlagt produktion i forbindelse med jul og nytår. Det sidstnævnte gør, at arbejdsløshedsforsikringen er med til at betale for virksomhedens omkostninger.

Friktionsledighed

Når folk i kortere perioder (dvs. op 1-3 måneder) er ledige mellem jobskifte.

Strukturarbejdsløshed

Der er nok arbejde, men de ledige er placeret geografisk forkert og/eller er ikke uddannet til de jobs som er til rådighed.

Teknologisk arbejdsløshed

Når en virksomhed fritstiller arbejdskraft pga. forbedret teknologi. Dette kan forbedre konkurrenceevnen og på længere sigt give jobs igen. Nogle økonomer henviser dog til at nogle virksomheder blot fritstiller gevinsten og altså ikke investere den på ny i virksomheden, hvilket på sigt kan blive et samfundsøkonomisk problem.

Langtidsledighed

Når man gennem længere tid, mere end 2 år, er uden arbejde.

Hvem er arbejdsløs?

Man taler om, at der er sket en polarisering på det danske arbejdsmarked. Nogle klarer en lang uddannelse og de krav som samfundet stiller, mens en anden gruppe opgiver på halvvejen. Uddannelse anses som yderst vigtigt, særligt i vores samfund med stigende krav til betjening af teknologi.

Restgruppe

- Den gruppe som ikke får en erhvervs kompetencegivende uddannelse.
- Dem som kun får Folkeskolen
- Dem som kun får EFG basisår
- Frafaldet ved lærlinge og EFG uddannelser
- Frafaldet ved gymnasiale uddannelser
- Dem som kun får en gymnasial uddannelse.

Disse personer vil altid stå sidst i køen, når jobansøgningerne skal sorteres, naturligvis sagt lidt firkantet. Det er bestemt også muligt at en landmand vil foretrække en person med kun 9. klasse frem for en akademisk uddannet som medhjælper. Men der bliver færre og færre jobs, der ikke kræver en uddannelse, dermed er sandsynlighed for arbejdsløshed markant højere for ufaglærte end for faglærte.

Man snakker om holddeling:

- A holdet Høj uddannelse, gode arbejds- og lønforhold.
- B holdet Rutine opgaver, periodevis arbejdsløshed
- C holdet Dem som "aldrig" kommer i arbejde. Også ældre veluddannet fra både A og B holdet.

Der er højere arbejdsløshed blandt kvinder, og der ligeledes (markant) højere arbejdsløshed blandt indvandre og deres børn, end blandt højtuddannet.

Kvinder er mest beskæftiget i "lavere" stillinger. Denne tendens er dog hastigt aftagende.

I Danmark tyder alt dog på, at det handler om kvindernes valg af karriere snarere end muligheder. Ligeledes er det naturligt at kvinders karriere har et par stop undervejs (børn)

Udstødning fra arbejdsmarkedet

Arbejdsløshed anses af næsten alle som noget negativt. Udstødte af arbejdsmarkedet er dem som ikke kan komme i arbejde, selvom de gerne vil. Dog medregnes ikke pensionister af alle former. Modtagere af offentlige ydelser i kort tid medregnes heller ikke (sygedagpenge, kort tids arbejdsløshed).

Årsager til udstødning:

Som ved arbejdsløshed

Samt:

Nedslidning

Fysisk eller psykisk nedslidning, som gør én ude af stand til at arbejde.

Manglede kundskaber

Fx indvandrere, der ikke formår at lære sproget tilstrækkeligt

Kriminalitet

Så grov kriminalitet at ingen vil ansætte personen

Handicap

Store psykiske eller fysiske handicaps, der gør personen ude af stand til at arbejde.

Misbrug

Misbrug af fx stoffer, alkohol eller mad gør personen ude af stand til at arbejde.

Kontanthjælp og dagpenge

I Danmark, og i de fleste andre lande, kan man optjene dagpenge ved at arbejde. Hvis man mister sit job, får man en lille løn udbetalt af sta-

ten, der kaldes for **dagpenge**.

I Danmark får man max 90% af sin tidligere løn og maksimalt 766 kroner (før skat) pr. dag. Man kan altså maksimalt få en "løn" på ca. 16.000 kroner før skat, til sammenligning har en skolelærer ca. 30.000 plus pension. Man kan få denne ydelse i op til 2 år i en periode på 3 år. Der er en lang række regler, der skal overholdes og uhyrlige mængder papir, der skal udfyldes.

Hvis man ikke opfylder betingelserne mister man sine dagpenge. Derefter kan man (måske) modtage kontanthjælp.

Kontanthjælp er en slags overlevelseshjælp, hvor man får ca. 6.500-10.500 kroner (før skat) samtidig med at man nogle gange skal i aktivering, dvs. man skal arbejde 37 timer hver uge udover at søge arbejde. Derudover må man ikke have nogen formue.

Kontanthjælp har vist sig i praksis at være en form for parkering af de svageste i samfundet, for de stærkeste finder hurtigt et arbejde med udsigten til kontanthjælp.

Derudover har det vist sig at mange enlige forældre kan få så høje tilskud at de vil gå ned i løn ved at tage et arbejde.

I Danmark bruger vi 16 milliarder på at aktivere folk, dvs. at holde arbejdsløse beskæftiget med mere eller mindre nyttige ting, men det kan også bruges af kommunen til at dels holde andre ude af beskæftigelse og som billig arbejdskraft.

En virksomhed kan få en arbejdsløs i såkaldt jobtræning, og det benyttes i stort omfang og det benyttes endda meget af kommunerne selv. Man bruger dermed arbejdsløse som billig arbejdskraft og sparer derved den almindelig, og højere, løn.

Aktiveringsprojekter i bl.a. Odense og Ålborg går på at ordne havearbejde for pensionister, fx at

slå græsplænen hver anden uge gennem en sæson for 400 kroner, hvilket ingen private firmaer kan hamle op med, dermed mister firmaerne arbejde og må afskedige folk, som så bliver arbejdsløse og måske ender i aktivering som have-mand.

I Danmark er der dog et dilemma angående dagpenge, dilemmaet er følgende:

Arbejdsklare personer på dagpenge tager ikke (eller kun sjældent) et arbejde, der giver mindre end dagpengene, det kan ikke betale sig. Tidligere var dagpengeperioden 4 år, men blev i juli 2010 sat ned til 2 år. Ideen er, at det vil få dagpengemodtageren til at tage et lavtlønsarbejde. Dilemmaet har været at nogle job ikke kunne besættes af arbejdsklare personer, fordi lønnen var for lav. Regeringen håber dermed, at flere almindelige, men dårligt lønnede, jobs kan besættes uden at hente udenlandsk arbejdskraft.

Forudsætningen for at dagpengemodtageren finder et job med udsigten til kontanthjælp (udfra heller et 25 timers job til 12.000 end 10.000 for 37 timer) må nødvendigvis være at arbejdet eksisterer, hvilket igen må kræve at regeringen laver gode rammebetingelser for erhvervslivet. (se også bog 1). Hvad gode rammebetingelser betyder er det stor politisk uenighed om.

Reel arbejdsløshed

Den reelle ledighed er under konstant debat, nogle arbejdsløse er reelt ikke til rådighed for arbejdsmarkedet, fx narkomaner, hjemløse, psykisk syge etc., men de står alligevel i statistikken som arbejdsløse, da de modtager kontanthjælp

Andre holdes kunstigt ude af statistikken, det kan være ledige i jobtræning, ledige i job med løntilskud eller ledige på efteruddannelse, men de er reelt ledige.

I Danmark er den officielle ledighed på cirka 200.000 personer, men der næsten 880.000 i

den erhvervsaktive alder der er udenfor arbejdsmarkedet, foruden studerende og pensionister. Det er omkring 25-27% af arbejdsstyrken.

Uenigheden går på hvor mange af disse personer, der er bør tælles med eller ej.

Tallene fra 2010 er hentet fra Danmarks Statistik <http://www.dst.dk/>

Lav eller højkonjunktur

Arbejdsløshed hænger nøje sammen med konjunktursvingerne. Ved lavkonjunktur er der flest arbejdsløse, og omvendt ved højkonjunktur.

Men i dag er det dog ikke nok at blot se på om Danmark har høj eller lavkonjunktur. Da Danmark handler med resten af verden bestemmes arbejdsløsheden ligeledes af om der mulighed for at afsætte produktionen.

Vi kan udlede at:

Højkonjunktur hos vores handelspartnere giver højest sandsynligt højkonjunktur i Danmark.

I gamle dage handlede Danmark primært med Tyskland og England, men i dag handler vi med mange lande spredt over hele verden, hvilket har vist sig at være en god ide, da vi ikke i samme omfang er sårbare overfor lavkonjunkturer hos vores handelspartnere, vi kan flytte salget til et andet land.

I starten af årtusindet var der således lavkonjunktur i flere europæiske lande, uden det i væsentligt omfang påvirkede den danske arbejdsløshed. Man kan sige, at Danmarks finanspolitik virkede efter hensigten.

Men i 2011 gik det meste af den vestlige verden i mod lavkonjunktur og det har påvirket Danmark negativt.

Betalingsbalance

Betalingsbalancen er en samlet opgørelse over forholdet mellem Danmark og udlandet. Når en virksomhed eksporter et produkt påvirker det betalingsbalancen positivt, mens det påvirker betalingsbalancen negativt at købe produkter i udlandet. Ved import sendes der altså penge ud af landet, mens der ved eksport hentes penge ind i landet.

I Danmark importerer vi meget, men vi eksporterer ligeledes meget, og mange virksomheder importerer råstoffer og eksporterer efterfølgende den færdige vare.

Det er altså bedre for dansk økonomi at købe en dansk sko end at købe en japansk.

Betalingsbalancen har verdens ledere vedtaget altid skal ende på nul.

Hvis Danmarks samlede regnskab fx giver 10 milliarder i overskud, giver Danmark derfor enten et andet land et lån på 10 milliarder, betaler af på vores gæld eller øger valutareserverne med 10 milliarder, eller en kombination.

Siger man betalingsbalance siger man også kapitalposter, som er en opgørelse af investeringer og låneoptagelse i Danmark mellem Danmark og udlandet.

Kapitalbalancen viser altså status mellem kapitalposterne i forhold til udlandet.

Overskud på betalingsbalancen vil hermed være det samme som underskud på kapitalposterne.

Det vil sige:

Overskud på betalingsbalancens løbende poster vil altså nedbringe gælden til udlandet med et tilsvarende beløb (og omvendt).

Danmark har gennem tiden optaget meget store lån i udlandet, fordi betalingsbalancen har været

negativ. Gælden til udlandet har været på mange hundrede milliarder, dertil kommer en stor indlandsgæld. Staten går der ind og låner penge af private danskere via statsobligationer, men det er ikke forbeholdt danskere at købe statsobligationer.

Statens budget

Statens budget har meget stor betydning i et land som Danmark, hvor statens budget er meget stort og udgør halvdelen af landets samlede økonomi. Når statens budget ikke balancerer låner staten penge enten i udlandet eller via statsobligationer. Det kan stimulere økonomien, men det giver den slagside at renterne skal betales. Dem der modtager renterne, er dem der har købt statsobligationer, men alle er med til at betale renterne.

Staten kunne også vælge en pengeudpumpning, men det fører til prisstigninger (inflation), fordi der er for mange penge i omløb.

Statens budget er på omkring 1200 milliarder kroner. Når der forhandles finanslov er det altså kun en meget lille del af den samlede økonomi man debatterer i Folketinget.

Statens pengeforbrug

Statens budget er steget ca. 15% de sidste 10 år og er nu på 1200 milliarder danske kroner. Det kan skyldes mange elementer, men en af anklagerne er at staten ikke bruger skatteborgernes penge med størst mulig omtanke og derfor bruger flere penge end nødvendigt, med deraf følgende højere skatter end nødvendigt.

Milton Friedman forklarer de generelle indstillinger til penge sådan (se illustration):

1. You spend your own money on yourself.
2. You spend your own money on someone else.
3. You spend someone else's money on yourself.
4. You spend someone else's money on someone else

Når man bruger sine egne penge (1) på sig selv og vil man sikre sig, at man opnår maksimal værdi for pengene, samt at man har brug for tingene. Hvis man er på restaurant, så sikrer man sig at få den billigste ret, som man mener, smager bedst.

Når man bruger sine egne penge på andre (2) er man meget opmærksom på ikke at bruge for meget, men man bekymrer sig mindre om den anden får maksimal udbytte. Hvis man altså er på restaurant, så sikrer man sig at få den billigste ret,

		On Whom Money is Spent	
		Yourself	Someone Else
Whose Money is Spent	Yours	Economize and seek highest value	Economize, but don't seek highest value
	Someone Else's	Don't economize, but seek highest value	Don't economize and don't seek highest value

som man kan være bekendt at give, mens man bekymrer sig mindre om modtagerens oplevelse.

Når man bruger andres penge på sig selv (3), så er man kun opmærksom på oplevelsen og ikke prisen. Hvis man altså er på restaurant, så sikre man sig at få den ret man vil have uanset prisen, som man jo ikke behøver tænke over.

Men hvad sker, der så når man bruger andres penge på andre (4). Man bekymrer sig ikke om økonomien og forsøger heller ikke at få størst mulig værdi for penge.

Det offentlige vil altså af helt naturlige grunde komme til at bruge flere penge end godt er. Dem, der forvalter pengene følger ikke noget ejerskab til dem og så er det nemmere at bruge dem.

Han fortæller, at sagsbehandlere jo er gode mennesker, der gerne vil gøre det bedste for andre mennesker og derfor vil give klienterne hjælp, men da det ikke er deres egne penge sikre de sig ikke at pengene bliver brugt optimalt og de er heller ikke økonomiske bevidste om brug af pengene.

I Danmark har man forsøgt at imødegå dette ved at lave mange selvforvaltende enheder, sådan at sagsbehandlere og offentligt ansatte føler større ansvar for pengene end ellers, dette synes umiddelbart som en god ide, men man kan også fremføre den kritik af det system, at man har fået rigtig mange ledere og mellemledere, samt at selv almindelige medarbejdere bruger meget tid på at administrere økonomi og dermed mindre tid på at løse kerneopgaven.

Endelig har det også vist sig at når man giver en gruppe en portion penge at forvalte at gruppen bruger denne sum penge, fordi gruppen er bange for at miste pengene senere, hvis de ikke gør det.

Finanspolitikkenes virkninger måles med den såkaldte **finanseffekt**. Hver gang staten sætter skatten op eller ned påvirkes finanseffekten, ja faktisk påvirkes finanseffekten hver gang der laves ændringer i finanspolitikken, medmindre skattesammensætningen og skattesatser forbliver de samme.

Åben eller lukket økonomi

En stor del af Danmarks handel foregår med udlandet, samlet udgør handlen med udlandet omkring 35% af BNP, med så høj udlandshandel kaldes Danmark for en åben økonomi. Andre lande, fx Nordkorea, handler næsten ikke med udlandet. Deres økonomi kaldes for lukket økonomi.

For åbne økonomier er det vigtigt at ens virksomheder er konkurrencedygtige med udlandet.

Konkurrenceevnepolitik

Politikken handler om at forbedre landets virksomheders muligheder for at konkurrere både indenfor eksport og muligheden for at tage kampen op med importerede produkter, herunder kvalitet og kvantitet.

I Danmark havde man i firserne en "køb dansk" kampagne.

Indkomstpolitik

Det gør ud på at styre indkomstdannelsen, dvs. at styre landets lønninger under eller på linje med de lande man konkurrerer imod. Det kan ske ved at opfordre til løn tilbageholdenhed eller ved at gribe ind i overenskomstforhandlingerne.

Efter kronens fastlåsning til euro anses indkomstpolitik som den mest effektive måde at sikre landet betalingsbalance på.

forbedret konkurrenceevne -> øget eksport -> flere arbejdspladser

Økonomisk politik

Økonomisk politik drejer sig om at påvirke økonomien, så bestemte mål fremmes.

Ekspansiv finanspolitik

Når staten stimulerer økonomien, fx ved skattesænkelse, tilskudsordninger m.v.

Kontraktiv finanspolitik

Når staten sammentrækker økonomien, fx ved at udskrive skatter uden at bruge de ekstra penge.

Pengepolitik

Påvirkningen af økonomien ved hjælp af rente og penge. Hvis der trykkes flere penge kan det føre til inflation (priserne stiger). Der må altså ikke være flere penge i omløb end statens har reserver til, ellers forsvinder tilliden til pengene (der repræsenterer guld) og man ønsker flere og flere penge for at sælge sit produkt.

Samfundet Omkring Os består af:

- 1) Demokrati
- 2) Balance

Under forberedelse:

- 3) Partier i Danmark